

15-Iyun, 2026-yil

OILAVIY NIZOLARNI TADQIQ QILISHNI HUQUQIY-PSIXOLOGIK FENOMENLARNING O‘ZIGA XOSLIGI

Ropiyeva Visola

O‘zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi kursanti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada oilaviy nizolarni tadqiq etishda huquqiy va psixologik omillarning o‘ziga xos xususiyatlari, ularning huquqbuzarliklar profilaktikasi hamda jinoyatchilikning oldini olishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, oilaviy nizolarni erta aniqlash, nizoli vaziyatlarning kelib chiqish sabablarini o‘rganish va ularni bartaraf etishda profilaktika subyektlari hamda tezkor-qidiruv bo‘linmalari o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlik mexanizmlari yoritilgan. Tadqiqot davomida oilaviy nizolarni o‘rganishning huquqiy-psixologik jihatlari, mavjud muammolar va ularni hal etishning zamonaviy usullari ko‘rib chiqilgan hamda o‘zaro hamkorlik samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *oilaviy nizolar, huquqiy-psixologik fenomen, profilaktika, tezkor-qidiruv faoliyati, o‘zaro hamkorlik, huquqbuzarliklar profilaktikasi, oiladagi zo‘ravonlik, konfliktologiya, ichki ishlar organlari, psixologik tahlil.*

Ключевые слова: *семейные конфликты, правовой и психологический феномен, профилактика, оперативно-розыскная деятельность, взаимодействие, профилактика правонарушений, семейное насилие, конфликтология, органы внутренних дел, психологический анализ.*

Аннотация: *В данной статье исследуются особенности правовых и психологических факторов семейных конфликтов, а также их значение в профилактике правонарушений и предупреждении преступности. Рассматриваются механизмы взаимодействия субъектов профилактики и оперативно-розыскных подразделений при раннем выявлении семейных конфликтов, изучении причин их возникновения и принятии мер по их устранению. В ходе исследования проанализированы правовые и психологические аспекты семейных конфликтов, существующие проблемы и современные подходы к их разрешению. Разработаны научно-практические предложения по совершенствованию взаимодействия и повышению эффективности профилактической деятельности.*

Keywords: *family conflicts, legal and psychological phenomenon, prevention, operational-search activity, cooperation, crime prevention, domestic violence, conflictology, law enforcement agencies, psychological analysis.*

Annotation: *This article examines the specific legal and psychological characteristics of family conflicts and their role in crime prevention and the prevention of offenses. It analyzes the mechanisms of cooperation between preventive institutions and operational-search units in the early identification of family conflicts, the study of their causes, and the implementation of measures aimed at their resolution. The research explores the legal and psychological aspects of family disputes, existing challenges, and*

modern approaches to addressing them. Based on the findings, scientific and practical recommendations have been developed to improve interagency cooperation and enhance the effectiveness of preventive activities.

Kirish

Jamiyatning barqaror rivojlanishi, fuqarolarning huquq va erkinliklarini ta‘minlash hamda sog‘lom ijtimoiy muhitni shakllantirishda oilaning o‘rni beqiyosdir. Oila nafaqat shaxsning ma‘naviy, axloqiy va ruhiy kamolotini ta‘minlovchi muhim ijtimoiy institut, balki jamiyatning eng kichik va eng muhim bo‘g‘ini hisoblanadi. Shu sababli oilada yuzaga keladigan nizolar va kelishmovchiliklar nafaqat oila a‘zolarining shaxsiy hayotiga, balki butun jamiyatning ijtimoiy barqarorligiga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Oilaviy nizolar ko‘pincha turli huquqbuzarliklar, zo‘ravonlik holatlari, ruhiy tushkunlik, ajrimlar, voyaga yetmaganlar tarbiyasidagi muammolar hamda boshqa salbiy oqibatlarining kelib chiqishiga sabab bo‘ladi. Shu bois oilaviy nizolarni chuqur o‘rganish, ularning kelib chiqish sabablarini aniqlash va oldini olish masalasi bugungi kunda huquqni muhofaza qiluvchi organlar, psixologlar, sotsiologlar va boshqa mutaxassislar oldida turgan dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. So‘nggi yillarda mamlakatimizda inson manfaatlarini ta‘minlash, oilani mustahkamlash, xotin-qizlar va bolalarning huquqlarini himoya qilish, oiladagi zo‘ravonlik va nizoli vaziyatlarning oldini olishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur islohotlar doirasida oilaviy nizolarni erta aniqlash, ularni bartaraf etish va salbiy oqibatlarining oldini olish bo‘yicha huquqiy mexanizmlar takomillashtirilmoqda. Biroq amaliyot shuni ko‘rsatadiki, ayrim hollarda oilaviy nizolar vaqtida aniqlanmasligi yoki ularga yetarli darajada e‘tibor qaratilmasligi natijasida og‘ir huquqbuzarliklar va jinoyatlar sodir etilishi kuzatilmoqda. Bu esa oilaviy nizolarni huquqiy va psixologik jihatdan kompleks o‘rganish zaruratini yanada kuchaytiradi. Oilaviy nizolar o‘z mohiyatiga ko‘ra murakkab huquqiy-psixologik fenomen hisoblanadi. Chunki bunday nizolarning vujudga kelishi faqatgina huquqiy omillar bilan emas, balki shaxslarning ruhiy holati, emotsional kechinmalari, oiladagi o‘zaro munosabatlar, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar va boshqa ko‘plab omillar bilan chambarchas bog‘liqdir. Shu sababli oilaviy nizolarni tadqiq etishda faqat huquqiy yondashuv bilan cheklanib qolish yetarli emas. Ularni psixologik jihatdan ham tahlil qilish, nizoning asl sabablarini aniqlash va individual yondashuv asosida profilaktik choralarni ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Aynan shunday yondashuv oilaviy nizolarning og‘irlashib ketishining oldini olish hamda oilada sog‘lom psixologik muhitni tiklash imkonini beradi. Oilaviy nizolarni tadqiq etish va ularning oldini olish jarayonida ichki ishlar organlari, xususan profilaktika xizmatlari hamda tezkor-qidiruv bo‘linmalarining faoliyati alohida ahamiyat kasb etadi. Profilaktika subyektlari oilalarda mavjud muammolarni aniqlash, nizoli vaziyatlarni o‘rganish, huquqbuzarliklarning oldini olish va fuqarolarga zarur huquqiy yordam ko‘rsatish bilan shug‘ullansa, tezkor-qidiruv bo‘linmalari oilaviy nizolar natijasida sodir etilishi mumkin bo‘lgan huquqbuzarlik va jinoyatlarning oldini olish, xavf omillarini aniqlash hamda zarur ma‘lumotlarni to‘plash vazifalarini amalga oshiradi. Mazkur xizmatlarning o‘zaro

15-Iyun, 2026-yil

hamkorligi oilaviy nizolarni chuqur va har tomonlama o‘rganish, ularning kelib chiqish sabablarini aniqlash hamda samarali profilaktik choralarni qo‘llash imkonini beradi. Hozirgi davrda oilaviy nizolarni tadqiq etishda huquqiy va psixologik yondashuvlarni uyg‘unlashtirish tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Chunki nizolarning ko‘pchiligi dastlab psixologik ziddiyat sifatida namoyon bo‘lib, keyinchalik huquqiy oqibatlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu bois oilaviy nizolarning dastlabki belgilarini aniqlash, ularning rivojlanish dinamikasini baholash va xavf darajasini prognoz qilishda psixologik tahlil natijalaridan samarali foydalanish muhim hisoblanadi. Bunda profilaktika subyektlari tomonidan to‘plangan ma‘lumotlarni tezkor-qidiruv bo‘linmalari bilan o‘z vaqtida almashish va mavjud vaziyatni birgalikda baholash alohida ahamiyatga ega. Shu bilan birga, oilaviy nizolarni tadqiq etish bo‘yicha mavjud amaliyotni tahlil qilish ayrim muammolar mavjudligini ko‘rsatmoqda. Jumladan, xizmatlar o‘rtasidagi axborot almashinuvining yetarli darajada yo‘lga qo‘yilmaganligi, psixologik tahlil usullaridan foydalanish imkoniyatlarining cheklanganligi, mutaxassislar malakasini oshirish zaruratining mavjudligi hamda oilaviy nizolarni baholashning yagona mezonlari yetarli darajada shakllanmaganligi ushbu yo‘nalishdagi faoliyat samaradorligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Mazkur holatlar oilaviy nizolarni tadqiq etishda huquqiy va psixologik yondashuvlarni takomillashtirish, profilaktika hamda tezkor-qidiruv xizmatlari o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash zaruratini yuzaga keltirmoqda. Shundan kelib chiqib, oilaviy nizolarni huquqiy-psixologik fenomen sifatida o‘rganish, ularning o‘ziga xos xususiyatlarini aniqlash hamda tezkor-qidiruv bo‘linmalari bilan o‘zaro hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish masalalarini ilmiy jihatdan tadqiq etish muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega. Mazkur tadqiqot oilaviy nizolarni o‘rganishning huquqiy va psixologik asoslarini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda profilaktika va tezkor-qidiruv xizmatlari o‘rtasidagi hamkorlik samaradorligini oshirishga qaratilgan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Natijada oilaviy nizolarning barvaqt oldini olish, fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilish hamda jamiyatda sog‘lom ijtimoiy-psixologik muhitni mustahkamlash imkoniyatlari kengayadi.

Asosiy qism

Oilaviy nizolar jamiyat hayotida keng uchraydigan va turli ijtimoiy, huquqiy hamda psixologik omillar ta‘sirida shakllanuvchi murakkab hodisalardan biri hisoblanadi. Ular oila a‘zolari o‘rtasidagi manfaatlar, qarashlar, qadriyatlar, ehtiyojlar yoki hissiy munosabatlarning o‘zaro mos kelmasligi natijasida yuzaga keladi. Oilaviy nizolar ko‘pincha oddiy kelishmovchilik shaklida boshlansa-da, o‘z vaqtida aniqlanib bartaraf etilmagan hollarda jiddiy huquqbuzarliklar, zo‘ravonlik holatlari, ruhiy bosim, ajrimlar va hatto jinoyatlarning sodir etilishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli oilaviy nizolarni tadqiq etish nafaqat huquqiy, balki psixologik jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Oiladagi har qanday nizo insonning hissiy holati, ruhiy barqarorligi va xulq-atvoriga bevosita ta‘sir ko‘rsatishi sababli uni chuqur va kompleks o‘rganish zarurati mavjuddir. Oilaviy nizolarni huquqiy-psixologik fenomen sifatida tadqiq etish ularning yuzaga kelish mexanizmlarini, rivojlanish bosqichlarini hamda oldini olish imkoniyatlarini aniqlashga xizmat qiladi.

15-Iyun, 2026-yil

Huquqiy nuqtai nazardan oilaviy nizolar oila a‘zolarining huquq va majburiyatlari buzilishi, oilaviy munosabatlarning qonun bilan tartibga solinadigan sohalarida ziddiyatlarning vujudga kelishi bilan bog‘liqdir. Psixologik jihatdan esa oilaviy nizolar shaxslarning hissiy kechinmalari, temperament xususiyatlari, o‘zaro muloqot madaniyati, stress holatlari va boshqa ruhiy omillar bilan izohlanadi. Mazkur ikki yondashuvning uyg‘unlashuvi oilaviy nizolarni yanada chuqurroq o‘rganish va samarali profilaktik choralarini ishlab chiqish imkonini beradi. Oilaviy nizolarning kelib chiqishiga sabab bo‘luvchi omillar turli xil bo‘lib, ular orasida iqtisodiy qiyinchiliklar, ishsizlik, turmush sharoitining og‘irlashuvi, oila a‘zolari o‘rtasidagi ishonchning susayishi, rashk, maishiy muammolar, farzandlar tarbiyasi bilan bog‘liq kelishmovchiliklar, zararli odatlar va boshqa omillar alohida o‘rin tutadi. Ayrim hollarda nizolar tashqi omillar ta‘sirida yuzaga kelishi mumkin bo‘lsa, ba‘zi vaziyatlarda shaxslarning individual psixologik xususiyatlari asosiy sabab bo‘lib xizmat qiladi. Ayniqsa, oiladagi muloqot madaniyatining pastligi, muammolarni tinch yo‘l bilan hal qilish ko‘nikmalarining yetarli emasligi va hissiyotlarni boshqarish qobiliyatining sustligi nizolarning chuqurlashishiga olib keladi. Shu sababli oilaviy nizolarni o‘rganishda faqatgina tashqi omillarni emas, balki shaxslarning psixologik holatini ham tahlil qilish muhim hisoblanadi. Oilaviy nizolarni tadqiq etish va ularning oldini olishda ichki ishlar organlari, xususan profilaktika xizmatlari muhim rol o‘ynaydi. Profilaktika xodimlari oilalarda mavjud muammolarni aniqlash, xavf guruhiga kiruvchi oilalarni nazoratga olish, huquqiy tushuntirish ishlarini olib borish hamda nizoli vaziyatlarni barvaqt bartaraf etish choralarini ko‘radi. Biroq oilaviy nizolar ayrim hollarda yashirin tarzda kechishi, oila a‘zolari mavjud muammolarni oshkor etishni istamasligi yoki zo‘ravonlik holatlarini sir saqlashga harakat qilishi mumkin. Natijada nizolar uzoq muddat davomida yashirin shaklda rivojlanib, og‘ir oqibatlarni keltirib chiqarishi ehtimoli ortadi. Ana shunday vaziyatlarda tezkor-qidiruv bo‘linmalarining imkoniyatlaridan foydalanish zarurati yuzaga keladi. Tezkor-qidiruv faoliyati oilaviy nizolar natijasida sodir etilishi mumkin bo‘lgan huquqbuzarliklar va jinoyatlarning oldini olish, xavf darajasini baholash hamda zarur ma‘lumotlarni to‘plash imkonini beradi. Profilaktika xizmatlari va tezkor-qidiruv bo‘linmalari o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlik oilaviy nizolarni o‘rganishda muhim ahamiyat kasb etadi. Profilaktika xodimlari tomonidan olingan ma‘lumotlar tezkor-qidiruv bo‘linmalariga taqdim etilishi, tezkor xizmatlar esa mavjud vaziyat yuzasidan qo‘shimcha ma‘lumotlar to‘plashi va xavf omillarini aniqlashi mumkin. Bunday hamkorlik natijasida oilaviy nizolarning rivojlanish tendensiyalari, ularning mumkin bo‘lgan oqibatlari va profilaktik choralar samaradorligi aniqroq baholanadi. Ayniqsa, oiladagi zo‘ravonlik, tahdid, muntazam ruhiy bosim yoki boshqa xavfli holatlar mavjud bo‘lgan vaziyatlarda xizmatlararo hamkorlikning tezkor va samarali tashkil etilishi muhim ahamiyatga ega. Oilaviy nizolarni huquqiy-psixologik fenomen sifatida tadqiq etishda psixologik diagnostika usullaridan foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi. Psixologik suhbatlar, kuzatish, testlar va boshqa metodlar yordamida shaxslarning hissiy holati, stress darajasi, agressivlik ko‘rsatkichlari hamda nizoga bo‘lgan munosabati aniqlanishi mumkin. Olingan natijalar oiladagi vaziyatni baholash va xavf darajasini prognoz qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, psixologik tahlil natijalari

15-Iyun, 2026-yil

profilaktika va tezkor-qidiruv faoliyatini rejalashtirishda muhim manba vazifasini bajaradi. Zamonaviy amaliyotda oilaviy nizolarni tadqiq etishda multidissiplinar yondashuvdan foydalanish tobora keng qo‘llanilmoqda. Mazkur yondashuv doirasida huquqshunolar, psixologlar, sotsiologlar, pedagoglar va ichki ishlar organlari xodimlari birgalikda faoliyat yuritadi. Bunday hamkorlik oilaviy nizolarning barcha jihatlarini kompleks o‘rganish, ularning asl sabablarini aniqlash va samarali yechimlarni ishlab chiqish imkonini beradi. Ayniqsa, voyaga yetmaganlar ishtirok etayotgan oilaviy nizolarni o‘rganishda turli mutaxassislarning hamkorligi muhim hisoblanadi. Chunki oiladagi salbiy psixologik muhit bolalarning ruhiy rivojlanishi, ta’lim olishi va ijtimoiy moslashuviga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Hozirgi davrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi oilaviy nizolarni o‘rganish va profilaktika qilishda yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Elektron ma’lumotlar bazalari, raqamli monitoring tizimlari va tahliliy dasturlar yordamida oilaviy nizolar bilan bog‘liq ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash va tahlil qilish samaradorligi ortmoqda. Shu bilan birga, profilaktika va tezkor-qidiruv xizmatlari o‘rtasida elektron axborot almashinuvini yo‘lga qo‘yish mavjud vaziyatni tezkor baholash va zarur choralarni ko‘rish imkonini beradi. Biroq amaliyotda xizmatlararo axborot almashinuvining yetarli darajada takomillashmaganligi, ayrim ma’lumotlarning kechikib yetkazilishi va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish darajasining turlicha ekanligi kabi muammolar saqlanib qolmoqda. Shu sababli mazkur yo‘nalishda yagona elektron platformalarni joriy etish va axborot xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Oilaviy nizolarni tadqiq etish bo‘yicha xorijiy tajriba ham muhim ahamiyatga ega. Rivojlangan davlatlarda oilaviy nizolarni baholash va profilaktika qilish bo‘yicha maxsus markazlar faoliyat yuritadi, ular psixologik yordam, huquqiy maslahat va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash xizmatlarini ko‘rsatadi. Shuningdek, huquqni muhofaza qiluvchi organlar bilan o‘zaro hamkorlik asosida xavfli vaziyatlarni monitoring qilish va tezkor choralar ko‘rish mexanizmlari ishlab chiqilgan. Ushbu tajribalarni o‘rganish va milliy amaliyotga moslashtirish oilaviy nizolar profilaktikasining samaradorligini oshirishga xizmat qilishi mumkin. Umuman olganda, oilaviy nizolarni huquqiy-psixologik fenomen sifatida tadqiq etish va ushbu yo‘nalishda tezkor-qidiruv bo‘linmalari bilan o‘zaro hamkorlikni takomillashtirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir. Mazkur hamkorlik oilaviy nizolarni barvaqt aniqlash, ularning rivojlanishiga sabab bo‘luvchi omillarni bartaraf etish, huquqbuzarlik va jinoyatlarning oldini olish hamda oilalarda sog‘lom psixologik muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, xizmatlararo axborot almashinuvini rivojlantirish, zamonaviy psixologik diagnostika usullaridan foydalanish, mutaxassislarning malakasini oshirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali ushbu yo‘nalishdagi faoliyat samaradorligini yanada oshirish mumkin. Natijada oilaning ijtimoiy institut sifatidagi barqarorligi mustahkamlanib, fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilish darajasi yuksaladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, oilaviy nizolar jamiyatning eng muhim ijtimoiy instituti bo‘lgan oilada yuzaga keladigan murakkab huquqiy va psixologik jarayonlardan biri

15-Iyun, 2026-yil

hisoblanadi. Ularning kelib chiqishi, rivojlanishi va oqibatlari nafaqat oila a’zolarining shaxsiy hayotiga, balki jamiyatning ijtimoiy barqarorligi, huquqiy tartiboti va ma’naviy muhitiga ham bevosita ta’sir ko’rsatadi. Oilaviy nizolar o’z vaqtida aniqlanib, ularga tegishli choralar ko’rilmagan hollarda oiladagi zo’ravonlik, ruhiy bosim, ajrimlar, voyaga yetmaganlar tarbiyasidagi muammolar, huquqbuzarliklar va hatto og’ir jinoyatlarning sodir etilishiga sabab bo’lishi mumkin. Shu bois oilaviy nizolarni huquqiy-psixologik fenomen sifatida o’rganish, ularning asl sabablarini aniqlash va oldini olishga qaratilgan samarali mexanizmlarni ishlab chiqish bugungi kunda alohida dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqot davomida oilaviy nizolar ko’plab omillar ta’sirida shakllanishi va rivojlanishi aniqlandi. Jumladan, iqtisodiy qiyinchiliklar, ijtimoiy muammolar, oila a’zolari o’rtasidagi o’zaro ishonchning susayishi, kommunikativ madaniyatning yetarli darajada rivojlanmaganligi, hissiy zo’riqishlar, stress holatlari va shaxslarning individual psixologik xususiyatlari oilaviy nizolarni keltirib chiqaruvchi asosiy omillar sifatida namoyon bo’ladi. Shu sababli oilaviy nizolarni o’rganishda faqat huquqiy jihatlar bilan cheklanib qolmasdan, ularning psixologik mohiyatini ham chuqur tahlil qilish zarur hisoblanadi. Aynan psixologik omillarni hisobga olish orqali nizolarning kelib chiqish sabablarini aniqroq baholash, ularning rivojlanish xavfini prognoz qilish va profilaktik choralarni samarali tashkil etish mumkin bo’ladi. Tadqiqot natijalari oilaviy nizolarni tadqiq etishda profilaktika xizmatlari va tezkor-qidiruv bo’linmalari o’rtasidagi o’zaro hamkorlik muhim o’rin tutishini ko’rsatdi. Profilaktika subyektlari oilalarda mavjud muammolarni aniqlash, fuqarolar bilan bevosita ishlash, nizoli vaziyatlarni o’rganish va profilaktik choralarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo’lsa, tezkor-qidiruv bo’linmalari mavjud xavf omillarini aniqlash, huquqbuzarlik va jinoyatlar sodir etilishi ehtimolini baholash hamda zarur axborotlarni to’plash bo’yicha muhim vazifalarni bajaradi. Mazkur xizmatlarning uzviy hamkorligi oilaviy nizolarni chuqur va har tomonlama o’rganish, xavfli vaziyatlarni barvaqt aniqlash hamda salbiy oqibatlarning oldini olish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi. Ayniqsa, oiladagi zo’ravonlik, muntazam ruhiy bosim, tahdid va boshqa xavfli holatlar bilan bog’liq vaziyatlarda profilaktika hamda tezkor-qidiruv xizmatlari o’rtasidagi tezkor axborot almashinuvi muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. O’rganishlar davomida oilaviy nizolarni tadqiq etishda mavjud ayrim muammolar ham aniqlandi. Jumladan, xizmatlararo axborot almashinuvining barcha hollarda bir xil darajada samarali yo’lga qo’yilmaganligi, psixologik diagnostika imkoniyatlaridan yetarlicha foydalanilmayotganligi, mutaxassislarining maxsus tayyorgarlik darajasi va zamonaviy metodikalardan foydalanish ko’nikmalarini yanada rivojlantirish zarurati mavjudligi kuzatildi. Shuningdek, oilaviy nizolarni baholash va monitoring qilish bo’yicha yagona metodologik yondashuvlarning yetarli darajada shakllanmaganligi ham ayrim qiyinchiliklarni yuzaga keltirmoqda. Mazkur holatlar oilaviy nizolarni o’rganish va profilaktika qilish tizimini yanada takomillashtirish zaruratini ko’rsatadi. Tadqiqot natijalari asosida oilaviy nizolarni huquqiy-psixologik jihatdan tadqiq etish samaradorligini oshirish uchun bir qator taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi. Avvalo, profilaktika xizmatlari hamda tezkor-qidiruv bo’linmalari o’rtasida yagona elektron axborot almashinuvi tizimini yaratish maqsadga muvofiqdir. Bunday tizim oilaviy

15-Iyun, 2026-yil

nizolar bilan bog‘liq ma‘lumotlarni tezkor yig‘ish, qayta ishlash va tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, oilaviy nizolarni baholashda zamonaviy psixologik diagnostika usullarini keng joriy etish, xavf darajasini aniqlash bo‘yicha maxsus mezonlarni ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish lozim. Bu esa nizolarning og‘irlashib ketish xavfini oldindan aniqlash hamda zarur profilaktik choralarni o‘z vaqtida qo‘llash imkonini beradi. Shuningdek, profilaktika xodimlari, tezkor-qidiruv bo‘linmalari vakillari va psixologlarning o‘zaro hamkorligini mustahkamlash ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Buning uchun muntazam ravishda qo‘shma seminarlar, amaliy mashg‘ulotlar, treninglar va tajriba almashish tadbirlarini tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Ayniqsa, oilaviy nizolarni aniqlash, psixologik tahlil qilish va xavfli vaziyatlarni baholash bo‘yicha zamonaviy bilim va ko‘nikmalarni shakllantirishga alohida e‘tibor qaratish zarur. Bu esa mutaxassislarning kasbiy salohiyatini oshirish va faoliyat samaradorligini yuksaltirishga xizmat qiladi. Tadqiqot davomida xorijiy tajriba tahlili ham oilaviy nizolar profilaktikasida multidissiplinar yondashuvning muhimligini ko‘rsatdi. Huquqshunoslar, psixologlar, sotsiologlar, pedagoglar va huquqni muhofaza qiluvchi organlar vakillarining hamkorlikdagi faoliyati oilaviy nizolarni kompleks o‘rganish hamda samarali yechimlarni ishlab chiqishda muhim omil hisoblanadi. Shu sababli milliy amaliyotda ham turli mutaxassislarning o‘zaro hamkorligiga asoslangan tizimli faoliyatni rivojlantirish zarur. Bu nafaqat oilaviy nizolarni bartaraf etishga, balki sog‘lom oilaviy muhitni shakllantirishga ham xizmat qiladi. Yakuniy xulosa sifatida ta‘kidlash joizki, oilaviy nizolarni huquqiy-psixologik fenomen sifatida o‘rganish va ushbu yo‘nalishda profilaktika hamda tezkor-qidiruv xizmatlari o‘rtasidagi hamkorlikni takomillashtirish huquqbuzarliklar profilaktikasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Mazkur hamkorlikning samarali tashkil etilishi oilaviy nizolarni barvaqt aniqlash, ularning rivojlanishiga sabab bo‘luvchi omillarni bartaraf etish, huquqbuzarlik va jinoyatlarning oldini olish, fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilish hamda jamiyatda sog‘lom ijtimoiy-psixologik muhitni mustahkamlashga xizmat qiladi. Natijada oilaning jamiyatdagi o‘rni va nufuzi yanada mustahkamlanib, huquqiy davlat va kuchli fuqarolik jamiyatini barpo etish jarayoniga munosib hissa qo‘shiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov, I.A. *Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch*. — Toshkent: Ma‘naviyat, 2008.
2. Mirzayev, B. *Huquqiy madaniyat asoslari*. — Toshkent: Akadernashr, 2020.
3. Komilov, N. *Ma‘naviyat asoslari*. — Toshkent: O‘zbekiston, 2002.
4. Jo‘rayev, M. *Jadidlarning ma‘rifiy qarashlari*. — Toshkent: Fan, 2010.
5. Saidov, A. *Huquqiy ong va madaniyat*. — Toshkent: Yuridik adabiyot, 2018.